

ภาวะผู้นำและความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี*

นางสาวสุจิตรา เพ็ชรพานิช**

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำและความคาดหวัง

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญกับการปกครองของไทยมาอย่างยาวนาน มีหน้าที่ในการเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ดูแลทุกข์สุขของราษฎรในหมู่บ้าน เป็นบุคคลสำคัญในการปกครองท้องที่ มีความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของภาครัฐ นับเป็นบุคคลที่เป็นมีบทบาทสำคัญ และหัวใจสำคัญของการปกครองไทย

การจัดรูปแบบการปกครองไทยนั้นมีวิวัฒนาการมาโดยตลอด นับแต่สมัยการปฏิรูปการปกครอง ในสมัยของพระบรมไตรโลกนาถ ได้มีการจัดการปกครอง เป็น ราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาค หรือที่เรียกว่า การปกครองอาณาเขต ซึ่งมีหัวเมืองเป็นศูนย์การบริหาร การจัดระเบียบการปกครองภายในออกเป็นหน่วยการปกครองที่มีลำดับลดหลั่นกันลงมา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการจัดการปกครองที่มีลักษณะแตกต่างจากเดิม คือ ทรงให้ราษฎรเป็นผู้พิจารณาเลือกผู้ใหญ่บ้านด้วยตนเอง เป็นการปกครองซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้นด้วยความสมัครใจ และยินยอมของตน ตามหลักการมีส่วนร่วมในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยให้ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่รับผิดชอบของตน ดูแลทุกข์สุขของราษฎร ตลอดจนเป็นหูเป็นตาแก่ทางราชการ ในการที่จะช่วยสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎร ตลอดจนช่วยเก็บภาษีอากรเพื่อใช้ในการบริหารกิจการของแผ่นดิน

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องภาวะผู้นำและความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักกรี ไชยพินิจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

**นักศึกษาปริญญาโทรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สำหรับนักบริหาร รุ่นที่ 19

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการทดลองการตั้งผู้ใหญ่บ้าน ในรูปแบบใหม่นี้ ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี จึงได้ทรงวางรูปแบบการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน และเรียกรูปแบบการปกครองนี้ว่า “การปกครองท้องที่” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ. 116 พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวถูกยกเลิกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งที่มาและอำนาจหน้าที่อยู่ตลอดเวลาก็ตาม แต่ยังคงยึดถือหลักการส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 เป็นหลักในการปกครองท้องที่ของประเทศไทยเรื่อยมา (คู่มือการปฏิบัติงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน.2541 หน้า 1)

ภารกิจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่มีจำนวนมากและมีความใกล้ชิดกับราษฎรเป็นอย่างมาก ทั้งในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล เช่น การดำเนินการในฐานะนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีการแจ้งการเกิด แจ้งการตาย การสำรวจสำมะโนครัว การให้การรับรองบุคคล การสอดส่องดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน และบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎร การส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎร การประสานงานระหว่างราษฎรในท้องที่กับหน่วยงานราชการต่างๆ เป็นต้น

ด้วยบริบทสังคมไทยที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยจากเดิมที่เป็นสังคมชนบทสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น วัฒนธรรมของชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไป มีเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่มีความสะดวก รวดเร็ว และทันสมัยมากขึ้น ตลอดจนมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้บทบาท หรือภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนความใกล้ชิดกับราษฎรในท้องที่ลดลง แต่ราษฎรยังมีความคาดหวังต่อบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านว่าจะสามารถเป็นผู้นำและที่พึ่งพิงให้กับราษฎรในท้องที่ได้อย่างแท้จริง จึงส่งผลให้ผู้ใหญ่บ้านต้องปรับตัวและพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำและบทบาทในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา

ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำและความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยศึกษากรณี : อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีประชากรที่มีความหลากหลาย เช่น ระดับการศึกษา ความแตกต่างด้านอาชีพ เช่น เกษตรกร พนักงานโรงงาน ลูกจ้างทั่วไป มีลักษณะที่เป็นสังคมชนบทและสังคมเมืองผสมผสานกันอยู่ ทั้งนี้ เพื่อศึกษาภาวะความเป็นผู้นำและความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนต้องการ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษา วิเคราะห์ภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน
2. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังของประชาชนต่อผู้ใหญ่บ้าน
3. ศึกษารูปแบบการการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาภาวะผู้นำและความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณี : อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Study) ข้อมูลทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาวะความเป็นผู้นำ ความคาดหวังและบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รวบรวมจากแหล่งต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ถึงภาวะความเป็นผู้นำและบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน และความคาดหวังของประชาชนต่อบุคคลดังกล่าว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านให้ตรงต่อความคาดหวังของประชาชน ต่อไป ประกอบกับการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยทำการลงพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรีเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปอธิบาย ทำความเข้าใจให้ทราบถึงวิธีการและวัตถุประสงค์ในการศึกษาจากบุคคลในพื้นที่เกี่ยวข้องหรือผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ จำนวน 10 คน โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความใกล้ชิดกับทั้งผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน ผู้ที่มีความน่าเชื่อถือได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้าน หน่วยงานราชการมีประวัติและผลงานเป็นที่ประจักษ์ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่มีความหลากหลายทางอาชีพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มาจากผู้ให้ข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน ก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ และประมวลผลต่อไป โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างวันที่ 1 –30 เมษายน 2562

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาจะใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview form) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน

ข้อที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทที่แท้จริงและบทบาทที่คาดหวังของประชาชนต่อผู้ใหญ่บ้าน

ข้อที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อที่ 5 เป็นข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่นๆ

ในการสร้างแบบสอบถามมีขั้นตอนวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ภาวะความเป็นผู้นำ ความความหวัง และการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. วิเคราะห์ขอบเขตการศึกษา และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม
3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำมาแก้ไข ปรับปรุง ให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ ต่อไป

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการวิจัยภาคสนาม (Field Reseach)

จากการวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ สรุปได้ว่า

ด้านภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี พบว่าผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญมีความคิดเห็นในเรื่องภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอหนองแคแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอหนองแค มีภาวะความเป็นผู้อยู่ในระดับไม่สูงมากนัก ยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านความเป็นผู้นำ และด้านอื่นๆ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างแท้จริง โดยเห็นว่าผู้นำควรเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้รอบด้าน ทั้งด้านคุณวุฒิ วิทยวุฒิ มีการศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความรอบรู้ มีศักยภาพ ทักษะ เป็นผู้ที่มีความเชื่อถือ ความไว้วางใจจากประชาชนในหมู่บ้าน ตลอดจนเป็นผู้มีความเข้าใจ เข้าถึงประชาชน สามารถให้คำแนะนำ คำปรึกษา แก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนเมื่อได้รับความเดือดร้อนได้ เมื่อพิจารณาในเรื่องความเป็นผู้นำในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การดูแลทุกข์สุขของประชาชน ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของผู้ใหญ่บ้านนั้น ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ มีความคิดเห็นในเรื่องความคาดหวังที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านว่า ผู้ใหญ่บ้านสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประชาชนคาดหวังไว้อยู่ในระดับไม่สูงมากนัก ด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามกฎหมายจะทำได้ตามที่คาดหวังบ้าง มีบ้างที่ยังขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ ด้านการให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ลูกบ้านส่วนมากมักไม่ค่อยให้คำแนะนำเท่าที่ควร หรือมักจะให้คำแนะนำที่ไม่ชัดเจน ในขณะที่ผู้ใหญ่บ้านบางส่วนยังคงมี

ความน่าเชื่อถือ สามารถเป็นที่พึ่งพิงได้เมื่อได้รับการร้องขอการขอความช่วยเหลือจากประชาชน เต็มใจให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี

ด้านความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น มีความคาดหวังว่าผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน อย่างสม่ำเสมอสามารถให้คำแนะนำต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ไม่ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงเมื่อประชาชน ต้องการความช่วยเหลือรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน มีการพบปะ พูดคุย เยี่ยมเยียน ประชาชนสร้างความอุ่นใจให้กับประชาชน สามารถช่วยแก้ไขปัญหาข้อพิพาทต่างๆ ได้ เป็นที่พึ่งพิงพึ่งพาให้แก่ประชาชนยามยากทุกข์ยาก เมื่อประชาชนประสบปัญหาต่างๆ สามารถ ทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนได้สนับสนุนสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้แก่ราษฎร ให้มีความเป็นอยู่ที่ ดีขึ้น ตลอดจนจัดกิจกรรมรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ดีไว้ และควรมี ความรอบรู้ในหลากหลายด้าน มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำอย่างแท้จริง

ด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ มีความ คิดเห็นว่าอยู่ในระดับสูง มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อกิจกรรม โครงการ การดำเนินกิจการภายในหมู่บ้าน ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่วมกันแก้ไข ปัญหาในหมู่บ้าน เพื่อให้ตรงกับความต้องการของคนในหมู่บ้านมากที่สุด แต่ก็อาจจะยัง ไม่เพียงพอ และไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้หมด ขณะที่ บางหมู่บ้านผู้ใหญ่บ้านยังไม่สามารถเข้าถึงลูกบ้านได้ ขาดการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นระหว่างกัน แต่โดยรวมแล้วนับว่าเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับดี

ด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ นั้น ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ความเห็นว่า วาระการ ดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน เห็นว่าควรให้มีวาระการดำรงตำแหน่งไม่เกิน 4 - 5 ปี เพื่อให้ ผู้ใหญ่บ้านมีการพัฒนาตนเอง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน พัฒนาหมู่บ้าน ทำงานให้ ประชาชนเพื่อให้ได้รับเลือกกลับมาดำรงตำแหน่งอีกครั้ง มากกว่าการทำงานจนเกษียณอายุ เมื่อครบ 60 ปี ด้านการพัฒนา ผู้ใหญ่บ้านควรมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ศักยภาพของ ตนในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านความรู้ด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามกฎหมาย การพัฒนาทักษะ ความเป็นผู้นำ การสื่อสารสื่อความให้ประชาชนเข้าใจ หมั่นหาความรู้รอบตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ อยู่เสมอ มีความคิดพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ต้องเข้าใจเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติพวกใดพวกหนึ่งเป็นพิเศษ และให้ความสำคัญกับการดูแลทุกข์สุขของประชาชน เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเสนอให้มีการปฏิรูปผู้ใหญ่บ้านไม่แค่เพียงแก้กฎหมาย และการประเมิน ผู้ใหญ่บ้านเห็นควรมีทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านด้วย

สรุปผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ สรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

(1) ด้านการศึกษา วิเคราะห์ภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ระดับความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้านยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก โดยเห็นว่าผู้ใหญ่บ้านยังขาดภาวะความเป็นผู้นำ ความสามารถที่จะชักจูง ชักนำให้ประชาชนยอมรับ เชื่อฟัง และปฏิบัติตาม เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านยังขาดองค์ความรู้ที่รอบด้าน ขาดการใฝ่รู้ การพัฒนาตน เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้นำที่ดีต้องมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ความรู้ความสามารถให้มีความเหมาะสมทั้งด้านคุณวุฒิ และวัยวุฒิ ความพร้อมที่จะเสียสละที่จะทำเพื่อส่วนรวม และต้องเข้าถึง เข้าใจประชาชน สามารถให้คำแนะนำ คำปรึกษา แก้ไข บรรเทาปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้ เมื่อพิจารณาเรื่องความเป็นผู้นำในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การดูแลทุกข์สุขของประชาชน ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของผู้ใหญ่บ้านนั้น ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง

(2) ด้านศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังของประชาชนต่อผู้ใหญ่บ้าน พบว่า การปฏิบัติบทบาทหน้าที่ที่เป็นจริงของผู้ใหญ่บ้านนั้น มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่ประชาชนมีต่อการทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น พบว่า ไม่ตรงกับความคาดหวังที่ประชาชนมีต่อการทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ควรเนื่องจากผู้ใหญ่บ้านบางคนไม่มีความรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน ขาดการพัฒนา ศึกษาหาความรู้ในหน้าที่เพิ่มเติม ทั้งผู้ใหญ่บ้านส่วนหนึ่งยังไม่สามารถเป็นผู้นำลูกบ้านได้ และเข้าถึงได้ยากบางครั้งผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามที่ประชาชนคาดหวังไว้ได้ เพราะกลัวเสียเวลาทำมาหากินของตนเอง จึงทำให้การปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองไม่เต็มที่ และอาจมีข้อจำกัดด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และฐานะทางเศรษฐกิจ บางท่านอาจไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่างๆไม่ดี หรือครบถ้วน สมบูรณ์ได้ เพราะการทำงานให้ประสบความสำเร็จในหมู่บ้าน มีปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจึงจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่สำเร็จได้ตามที่ประชาชนคาดหวังไว้

ในด้านความคาดหวังของประชาชนมีต่อการทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้น พบว่าประชาชนมีความคาดหวังที่จะให้ผู้ใหญ่บ้านมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน ในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ สามารถให้คำแนะนำต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ไม่ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงเมื่อประชาชนต้องการความช่วยเหลือ หรือประสบปัญหาต่างๆ เป็นที่พึงพิงให้แก่ประชาชนได้ มีการรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน การพบปะ พูดคุย เยี่ยมเยียนประชาชนสามารถทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนได้ สนับสนุน พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้มี

ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และควรมีความรอบรู้ในหลากหลายด้าน มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำอย่างแท้จริง

(3) ด้านศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรม โครงการ กิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านร่วมกัน หาทางออกร่วมกัน ถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ดังกล่าว สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ ดังนี้

1. ด้านภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน จากการวิจัย พบว่า ในมุมมองของประชาชน ที่มีต่อความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในอำเภอหนองแค่นั้นมีภาวะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก เนื่องจากประชาชนมองว่าผู้ใหญ่บ้านยังไม่มีศักยภาพที่จะโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนเชื่อฟัง ยอมรับนับถือ ความคิดริเริ่มในการพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตนเองให้มีองค์ความรู้ ในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างรอบด้าน ให้รู้้อย่างแท้จริง ตลอดจนความเสียสละส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนร่วม และคุณลักษณะ คุณสมบัติที่ผู้นำพึงมีอยู่ในระดับไม่สูงมาก โดยพบว่า ภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้านมากน้อยเพียงใดนั้น มีความสัมพันธ์กับการศึกษา คุณวุฒิ และวัยวุฒิ ด้วย หากมีคุณสมบัติดังกล่าวประชาชนก็จะยอมรับนับถือ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี ของ สุรพงษ์ รุ่งวารินทร์ ว่า ภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มองภาวะความเป็นผู้นำของตนเองว่า โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านการให้ความช่วยเหลือ การเข้าสังคม การได้รับการยอมรับนับถือ การประสานงาน การมีความคิดริเริ่ม การรู้จักปรับปรุงแก้ไข และการโน้มน้าวจิตใจประชาชน ตลอดจนการเป็นผู้นำของหมู่บ้าน ชุมชน เป็นตัวแทนของประชาชน แต่ยังคงมีความเห็นสอดคล้องกันว่าระดับการศึกษา คุณวุฒิ วัยวุฒิ มีผลต่อภาวะความเป็นผู้นำอย่างมีนัยสำคัญ

2. ด้านความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จากการวิจัย พบว่า การคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก โดยพบว่า ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนได้น้อยกว่าที่ประชาชนคาดหวังไว้ ทั้งในเรื่องของงานในหน้าที่หลักของผู้ใหญ่บ้าน เช่น หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ในหมู่บ้าน หน้าที่ในการดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนการให้คำแนะนำ คำปรึกษา

เพราะประชาชนคาดหวังว่าผู้ใหญ่บ้านจะสามารถเป็นที่พึ่งพาพิงพิงในยามทุกข์ร้อนได้ จึงทำให้ การทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้นไม่เป็นไปตามที่ประชาชนคาดหวังไว้นัก สอดคล้องกับ งานวิจัย เรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามความคาดหวังของประชาชนหลังประกาศบังคับใช้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กรณีศึกษา : อำเภอบ้านบึงจังหวัดชลบุรี ของนฤมล จันทร์พร ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามความคาดหวังของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า ด้านการปกครองประชาชน ประชาชนมีความคาดหวังอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร การจัดทำโครงการพัฒนาและจัดหางบประมาณมาพัฒนาท้องที่ สาธารณะประโยชน์ และการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของราษฎรแล้วช่วยหาวิธีแก้ไข ความเดือดร้อนนั้น ตลอดจนด้านการบริการประชาชน เช่น การเป็นพยานรับรองบุคคล ในงานทะเบียนราษฎร เป็นต้น

3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการวิจัย พบว่า ด้านการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในการรับรู้ในกิจกรรม โครงการ กิจกรรม ต่างๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการรับรู้ รับฟัง เสนอข้อคิด ข้อเสนอแนะในการ ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านนั้นอยู่ในระดับสูง ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิด ความรับรู้ เข้าใจ รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน เมื่อมีโครงการ กิจกรรมในหมู่บ้าน ก็จ ะรู้สึกว่าตนเป็นผู้ร่วมเลือก ร่วมตัดสินใจโครงการที่จะมาพัฒนาหมู่บ้านด้วยตนเอง สอดคล้องกับ การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอ โป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ของวิษณุ หยกจินดา ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วม แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งตามระดับมากน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เห็นว่ากรมการปกครองในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชา ผู้ใหญ่บ้านควรมีนโยบาย ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านจากเดิมที่อยู่จนเกษียณอายุ 60 ปี เห็นว่า ควรให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นวาระ ทั้งนี้ เพื่อลดการผูกขาดตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเห็นว่าการดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลายาวนานจะทำให้ผู้ใหญ่บ้านขาดการพัฒนาตนเอง

ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ หากมีการลดวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้ผู้ใหญ่บ้านเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้น เพื่อให้ประชาชนเห็นผลงานและวางใจเลือกเข้ามาเป็นผู้ใหญ่บ้านเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน

2. เห็นว่าควรมีนโยบาย สนับสนุน ให้ผู้ใหญ่บ้านทุกคนเข้ารับการพัฒนาศักยภาพของตนเองในทุกๆ ด้าน ครอบคลุมทุกหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายที่ผู้ใหญ่บ้านต้องปฏิบัติ ให้มีความรู้รอบด้านอย่างถ่องแท้ มิใช่เพียงเล็กน้อยแต่ต้องฝึกอบรมให้ผู้ใหญ่บ้านมีองค์ความรู้ในงานที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง เหมาะสมกับหน้าที่ ตลอดจนฝึกอบรมการมีภาวะความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของนักปกครอง ให้มีภาวะความเป็นผู้นำอย่างแท้จริงให้ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งต้องมีการติดตาม ประเมินผล วัดความรู้ความสามารถของผู้ใหญ่บ้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

3. ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้กับผู้ใหญ่บ้านเพิ่มขึ้นให้เหมาะสมกับภาระงานที่ได้รับมอบหมาย จากการวิจัยพบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน รวมถึงการเข้าถึงได้ยาก หาตัวไม่พบนั้น มาจากการที่ผู้ใหญ่บ้านส่วนหนึ่งใช้เวลาไปทำมาหาเลี้ยงชีพตน เพราะเมื่อพิจารณาแล้ว จะพบว่าค่าตอบแทนของผู้ใหญ่บ้านไม่ได้สูงมากนักเมื่อเทียบภาระงานที่ได้มอบหมายจากหลายกระทรวง ทบวง กรม ผู้ใหญ่บ้านต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติจำนวนมาก แต่รายได้ไม่เพียงพอแก่การดำรงงาน หรือดำรงชีพ จึงเห็นว่าควรเพิ่มค่าตอบแทนให้ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสม เพื่อที่จะได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ เมื่อมีรายได้เพียงพอ เหมาะสมกับภาระหน้าที่ที่ได้รับแล้ว ผู้ใหญ่บ้านก็มีเวลาที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อส่วนรวมมากขึ้น ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.2556. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สืบค้นจาก<http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/thesis/Social-Development/56-2-16-022.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562

พิสิฐชัย กาญจนามัย.สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/mbakrabi/thvsdi-phawa-phuna> สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2562

พ.ท.หญิง ศิริพร พูนชัย.ผู้นำและภาวะผู้นำ.2546.สืบค้นจาก<http://awc.okms.info/sites/default/files/%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B8%93%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%93%E0%B8%B0%20%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%B0%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%B3%20Leadership.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2562

ภริณี ลิ้มภากรณ.ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตควบคุมมลพิษ : กรณีศึกษา ชุมชนมาบชะลูุด อ.เมือง จ.ระยอง.2554.สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สืบค้นจาก <http://library1.nida.ac.th/termpaper6/sd/2554/19732.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562

ภัทริยา เทพขจร.ข้อสังเกตเกี่ยวกับสถานะของก้านัน ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2475 กับอำนาจผู้ตรวจการแผ่นดิน.2553.สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

มงคล ศรีสุข.ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการทำแผนพัฒนาอาชีพของสภาเกษตรกร อำเภอลำทับ จ.กระบี่.2554.มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. สืบค้นจาก http://grad.vru.ac.th/meeting_board/2555_03-meeting/CID/KB-HR1/6Mongkon1.pdf สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2562

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.ทฤษฎีภาวะผู้นำ. สืบค้นจาก http://oservice.skru.ac.th/ebookft/697/chapter_3.pdf สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2562

เมธา หริมเทพาธิป.ระดับการมีส่วนร่วม.มปป. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/629863> สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2562

วชิรวัชร งามละม่อม.ทฤษฎีการมีส่วนร่วม.2559. สืบค้นจาก http://learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2562

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม:เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติ .มิถุนายน 2560.พิมพ์ครั้งที่ 1.ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.การบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วม สืบค้นจาก <https://www.opdc.go.th/content/Mjc4Nw> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2562

สุธี วรประดิษฐ์.การมีส่วนร่วมของชุมชน. สืบค้นจาก http://52011310474.blogspot.com/2012/04/blog-post_30.html สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2562

อรทัย ก๊กผล.คู่มือคิด คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น.2552. สถาบันพระปกเกล้า.ส.เจริญ การพิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 1 สืบค้นจาก <http://archive.mfu.ac.th/nremc/gallery/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%84%E0%B8%B4%E0%B8%94%20%E0%B8%AA%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A1%20%E0%B8%9B%E0%B8%8A%E0%B8%8A..pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562

Mr. Sisavanh Vongkatanegnou ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/482092> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2562

ยงยุทธ เกษสาคร.ภาวะผู้นำและการจูงใจ.2541.ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพฯ.พิมพ์ครั้งที่ 1

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร.จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ.2545.สุวีรียาสาส์น กรุงเทพฯ พิมพ์ครั้งที่ 1